

Oponentský posudek na bakalářskou práci Martiny Pavlicové: Mentoringový vztah a jeho střednědobé přínosy pro rozvoj osobnosti jedince. Vedoucí práce: Mgr. Gabriela Siedlová Málková, Ph.D.

Předložená bakalářská práce je prací teoretickou, jejíž cílem je seznámit odbornou veřejnost s poměrně málo známou problematikou mentoringu. Obsahuje 61 stran textu a seznam literatury v rozsahu 34 položek, z velké části cizojazyčných odborných studií. V úvodu práce autorka poskytuje výklad pojmu mentoring a uvádí základní znaky této mezilidské interakce. Ve svém popisu rozděluje mentoring na dva typy: přirozený a formální. K přirozenému mentoringu dochází obvykle ve vztazích se staršími rodinnými příslušníky, staršími vrstevníky, učiteli, trenéry, kteří si k dítěti nebo k adolescentu vyvinou přirozený pozitivní emoční vztah, ve kterém mu dále poskytují jak emocionální tak i jinou praktickou podporu. K mentoringu formálnímu dochází cíleně v rámci sociálně podpůrných programů, které jsou zaměřeny na podporu sociálně ohrožených dětí či dospívajících. V rámci těchto programů jsou vytvářeny supervidované „přátelské“ dvojice mezi mentorem (většinou vyškoleným dospělým dobrovolným pracovníkem) a klientem. Tato dvojice se pak dlouhodobě a pravidelně schází, se záměrem pozitivně působit na klienta ve smyslu získání větší sebedůvěry, sociálních dovedností, zvýšení kvality trávení volného času, zvýšení osobní zodpovědnosti a zvýšení schopnosti zvládat vývojové nároky aktuálního i budoucího života. Popis předpokládaného pozitivního působení mentoringu na klienta je tedy značně široký a z tohoto faktu vyplývají i metodické nesnáze evaluace jeho působení. Autorka práce reflektuje tuto skutečnost a seznamuje čtenáře s různými způsoby evaluace, které však přinesly protichůdné výsledky. Dále uvádí z jakých důvodů může být někdy evaluace obtížná (např. výzkumníci jsou odměňováni od organizace programu, jehož úspěšnost se má evaluovat). Jelikož záměrem práce je shrnout výsledky odborné diskuze na téma střednědobých přínosů mentoringu, je důležité nalézt společné kritérium, pomocí něhož by se působení tohoto vztahu dalo objektivně zhodnotit. Nalezení jednotného jmenovatele je však díky mnohohrstevnosti působení mentoringu metodicky značně problematické, neboť lidská interakce je fenomén velmi komplexní a zahrnuje jak vědomě působící tak nevědomé vlivy. Jedním v práci popsaných mechanismů působení mentoringu je proces identifikace s mentorem, což je proces z velké části nevědomý a jeho působení proto nemusí být zcela odkryto prostřednictvím interview či polostrukturovaného rozhovoru. Jako výsledek odborné diskuze na problematiku evaluace mentoringu autorka uvádí termín resilience, který je charakterizován jako určitá „ohednost-odolnost“ klienta, který se aktuálně ocitá nebo v minulosti byl vystaven nepříznivé situaci“ a je schopen jí bez větších problémů úspěšně projít. V další fázi práce autorka představuje 5 konkrétních retrospektivních studií, které se zaměřily na výzkum možného střednědobého vlivu mentoringu (tedy výzkum s odstupem 7-13 let) na míru dětské či dospělé resilience. Míra této resilience je posuzována jako schopnost jedince obstát nárokům vývojových úkolů: dosáhnou vzdělání, mít zaměstnání, uspokojivý vztah, mít rodinu a děti. Předmětem výzkumu referovaných studií jsou klienti s odlišnými příčinami svého strádání, kteří touto životní krizí prošli a autorkou práce jsou hledány spojitosti mezi aspekty této resilience a možným působením přirozeného nebo formálního mentoringu. Z mého pohledu není překvapivé, že autorka tuto spojitost v každé studii nachází ať již za mentora byla identifikována babička, známa ze sboru nebo kamarádi se podobným rodinným příběhem. Otevřenou otázkou však zůstává, zda tyto autorčiny pozitivní nálezy představené studii 3 a 4 nejsou ovlivněny spíše způsobem výběru respondentek do těchto studií, neboť se jednalo o nábor pomocí inzerátů na universitě či v psychologických poradnách. U takovýchto respondentek můžeme totiž již předpokládat určité zvládnutí problémů, neboť jsou schopné dosahovat svých vývojových úkolů z hlediska přípravy na budoucí zaměstnání. V případě

klientek psychologické poradny můžeme předpokládat že si uvědomují význam práce na sobě a zároveň mají i bazální důvěru v podpůrný mezilidský vztah, což by se dále mohlo odrazit i v jejich pozitivních referencích na přirozené mentory ze svého života. Nalezení aspektu oceňování mentoringu v jejich výpovědi, může tedy spíše souviset s prostředím, ve kterém byly k výzkumu osloveni, než z pozitivním působením mentoringu v jejich životě. Neboť lze také předpokládat, že existují lidé, kteří i když dostali ve svém životě podporu ze strany přirozených či formálních mentorů, tak i přesto nedokázali projít životní krizí úspěšně. Tito lidé se však pravděpodobně nebudou vyskytovat na univerzitách, neboť již na své vzdělání mohli v důsledku nezvládnuté životní krize a neutěšené psycho-sociální situace rezignovat. Kladem předložené bakalářské práce bezpochyby je, že v jejím závěru představuje projekt pilotní studie, která si klade za cíl, některé z metodických nesnází předešlých studií eliminovat. Představuje návrh desingu studie zaměřený na výzkum střednědobého efektu formálního mentoringového programu, do které plánuje zahrnout respondenty na základě jejich participace v programu v dětském věku. Podle mého názoru, by však do výzkumu měla být zařazena i kontrolní skupina respondentů, které se dětství nalézali v podobně nepříznivé životní situaci, ale nedostali podporu ze strany mentoringového programu. Dále by bylo nutné aby v obou vzorcích byla kontrolována reflexe míry pozitivního působení neformálních mentorů. Rozdíl v resilienci mezi těmito skupinami by pak vypovídal o možném efektu formálního mentoringu.

Závěr: Předložená bakalářská práce je přínosem pro tuto prozatím ne zcela probádanou vědecko-výzkumnou oblast a vzhledem k výše uvedeným důvodům a několika drobným formálním nedostatkům typu pravopisných chyb na straně 48 a chybně uvedenou citaci na straně 21 hodnotím bakalářskou práci mezi stupněm výborně a velmi dobře v závislosti na průběhu obhajoby.

V Praze 6.6. 2013

Mgr. Věra Pivoňková, Ph.D.
Fakulta humanitních studií, UK

Otázky k obhajobě:

Podle jakých kritérií se vytváří vhodné dvojice pro mentoringový vztah?

Jaké jsou rozdíly v efektu mentoringového vztahu na klienta v závislosti na jeho pohlaví?